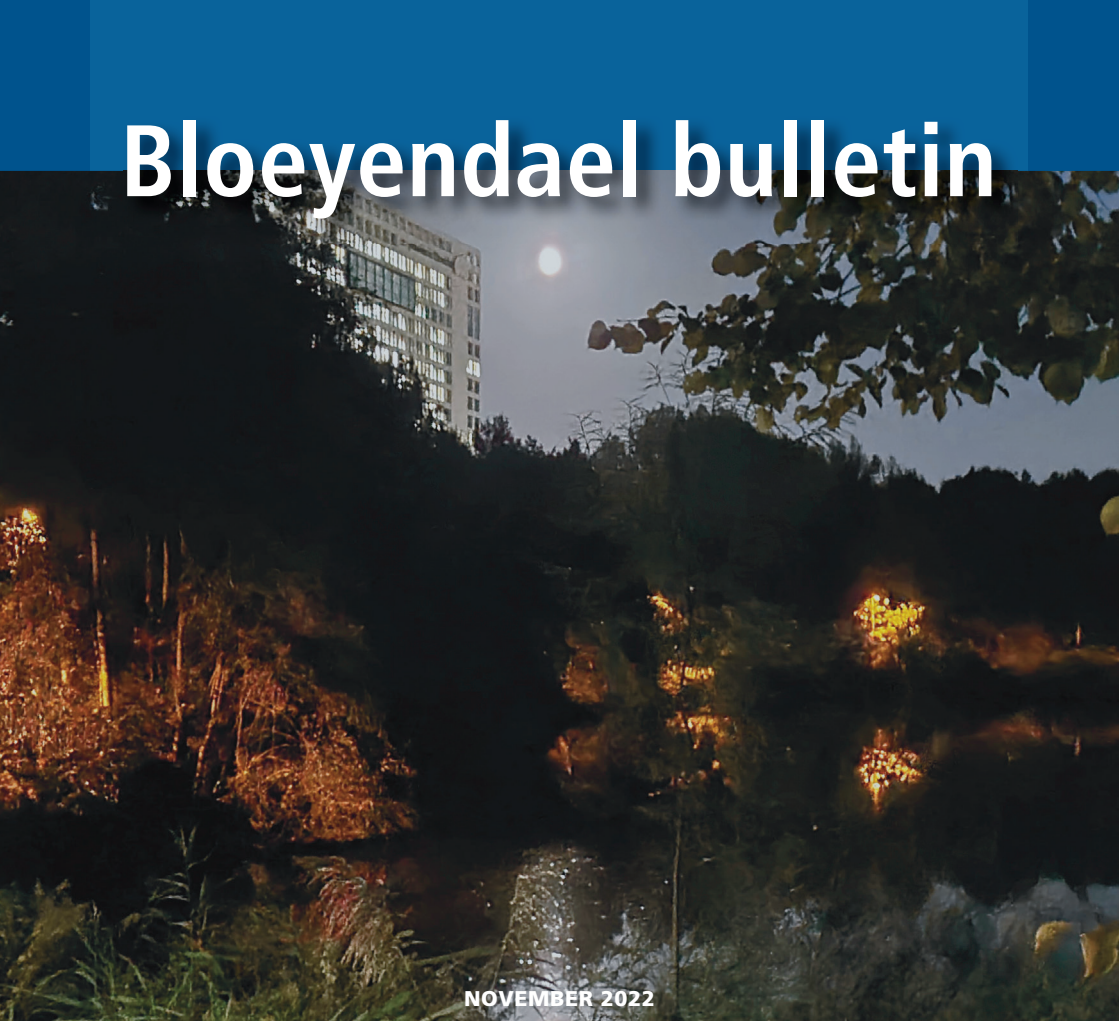

Bloeyendael bulletin

A night photograph of a park. In the background, a tall, modern building with many lit windows stands against a dark sky. The foreground is filled with trees and bushes, some of which are illuminated with warm, golden lights. A full moon is visible in the sky. The overall scene is dark and atmospheric.

NOVEMBER 2022

We hebben u gemist!

Symbionten

De walnoot + Liefde uit je linkerschoen

Een nieuwsgierige autodidact

Bloeyendael 2050

Park Voorveldse Polder

Na(t)zomerhooien

We hebben u gemist!

Zoals u weet, is Bloeyendael een park dat door vrijwilligers, door u, wordt onderhouden, samen met de gemeente voor het grote werk. Zo was september weer de 'nazomerhooi'-maand. Na de droogte deze zomer, was het inmiddels flink gaan regenen en mede daardoor werd het nazomerhooien een onverwacht natte en zware klus. Er was echter nog een – onverwachte – reden waarom het werk zwaar was: er kwamen onvolgende vrijwilligers om te hooien; soms minder dan 10, terwijl we een lijst van bijna 100 (!) vrijwilligers hebben! Ik heb dat niet eerder meegemaakt en we vragen ons in het bestuur af hoe dat komt; we merkten dat er weer meer 'op vakantie' gegaan werd, na jaren van coronabeperkingen, en ja, we worden allemaal wat ouder, maar toch. Wat zou er aan de hand zijn? Hebt u een specifieke reden om niet aan het vrijwilligerswerk mee te kunnen doen, waar wij wellicht iets aan kunnen doen? Laat het me weten: voorzitter@bloeyendael.nl

REDACTIE

Paul van Niekerk en Jan Heijmans

FOTOGRAFIE

Paul Brasse, Paul van Niekerk, Martha de Jong-Lantink, Jan Heijmans, Piet van Ommeren

VORMGEVING

Karel Meijer, Utrecht

DRUK

Kopijwinkel, Utrecht

LOGO

Illustratie Dick Bruna © copyright Mercis bv, 1991

Ondertussen zitten wij niet stil, en letten we goed op de communicatie met u, de vrijwilligers, en met potentiële nieuwe vrijwilligers. Natuurlijk via onze vrijwilligers coördinator, Frits Backer. Maar ook onze website is een belangrijk communicatiemiddel. De site www.bloeyendael.nl heeft een nieuw uiterlijk en wordt regelmatig aangevuld met natuur-wetenswaardigheden en met nieuwe activiteitenplannen: het vrijwilligerswerk, maar ook educatie, voorlichting, rondleidingen, etc. En wist u dat er ook een stukje geschiedenis over de naam Bloeyendael op staat? Tenslotte: de wandelgids en een moderne wandel-'app' ontbreken niet op de site. Verbindt u meer met Bloeyendael en kijk eens op onze mooie website. Wellicht inspireert u dat ook om aan vrijwilligerswerk en aan activiteiten mee te gaan of blijven doen.

En voor u als regelmatige of incidentele bezoeker: Bloeyendael gaat al haar borden in het Park vernieuwen. Niet meer een mix van wit, blauw, oranje en groen, maar – bijna – alles in één stijl, goed passend bij de sfeer van het park (hopen we). Ook de verboden en geboden worden beter toegelicht op die borden. Kom kijken (in het voorjaar). De Gemeente Utrecht financiert het geheel.

Ik hoop u weer te ontmoeten: op 5 en 19 november bij het bladharken, en anders in het voorjaar weer!!

Piet van Ommeren, voorzitter

Symbionten: de populiermelkzwam

Schimmels (zwammen) vormen een doorgaans onzichtbaar maar essentieel onderdeel van een bos. Het grootste deel van de vier duizend Nederlandse zwammen (de zogeheten saprofyten) zorgt voor het opruimen van dood hout en ander organisch materiaal (de zogeheten saprofyten). Zonder deze opruimers zou een bos zichzelf verstikken. Een klein deel parasiteert op levend materiaal, en 20% leeft in symbiose met planten en bomen (symbionten).

Dienstverleners

Symbionten bieden een dienst waar bomen (en planten) niet buiten kunnen. Zelfs de fijnste wortels van bomen kunnen slechts in beperkte mate water en mineralen opnemen. De oplossing: schimmeldraden van symbionten vergroeiën met de boomwortels en vormen een dicht netwerk (mycorrhiza) dat een grotere overdracht mogelijk maakt van (opgeloste) voedingszouten en water. Daardoor wordt de opnamecapaciteit van bomen met maar liefst 700% verhoogd! Doordat de zwam zich ondergronds soms kilometers uitstrekt en verbonden is met andere zwammen heeft het een veel groter bereik dan het wortelstelsel van bomen. Deze samenwerking tussen bomen en zwammen is wijdverbreid: meer dan 90% van de loof- en naaldbomen werkt met zwammen samen.

Voor wat hoort wat

Maar wat krijgen zwammen ervoor terug? Omdat ze geen bladgroen hebben, zijn ze voor hun energiebehoefte aangewezen op de koolhydraten die de boom levert in de vorm van suikers en zetmeel. De populiermelkzwam (*Lactarius controversus*), een van de soorten die zich op populieren richt, behoort tot de grootse paddenstoelen in ons land, met een hoed van 10-30 centimeter. Omdat hij vaker in clusters verschijnt is hij gemakkelijk te vinden. In Bloeyendael staat een groepje tussen de populieren bij de faunapassage onder de A27. De toevoeging *Controversus* aan de wetenschappelijke naam wijst op de onvoorspelbaarheid van zijn verschijning. Het is dus niet gezegd dat deze zwam zich volgend jaar ook laat zien.

Paul Brasse

Bron: Mycologen.nl en Soortenbank.nl
Kijktip: Fantastic Fungi op Netflix

De walnoot

De walnoot is een boom die oorspronkelijk haar habitat had in Centraal-Azië. Door de veroveringstochten van Alexander de Grote, en later de Romeinen, vond de boom haar weg naar West-Europa.

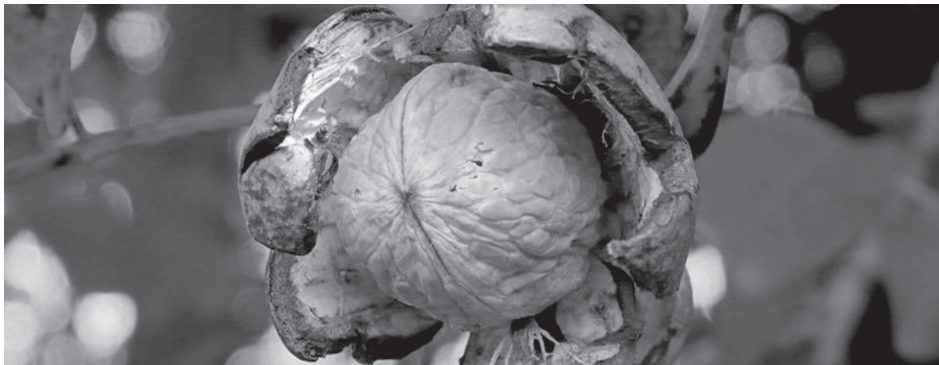
De walnoot groeit op alle soorten grond, maar heeft voorkeur voor een kalkrijke bodem. De boom kan 15 tot 25 meter hoog worden en een breedte van 20 meter bereiken. De walnoot is een windbestuiver en mannelijke en vrouwelijke bloemen komen aan dezelfde boom voor. De boom gaat na ongeveer 10 jaar vruchten dragen. Walnoten kunnen vele honderden jaren oud worden. Ze worden nog weleens in de buurt van een oude boerderij aangetroffen. De boom fungeert namelijk als een natuurlijke insectenverjager; vliegen en muggen hebben een hekel aan de aromatische geur van de bladeren. De boom wordt in Nederland de laatste

jaren weer vaak aangeplant als onderdeel van een voedselbos, of gebruikt als nieuw verdienmodel bij een agrarisch bedrijf (agroforestry).

Notenhout is buigzaam en sterk en heeft vaak prachtige gevlamde nerven in warme bruintinten. Vandaar dat het hout geliefd is in de meubelindustrie, en vroeger ook vaak gebruikt werd voor het maken van (sier)voorwerpen zoals deurklinken en geweerkolven, maar ook voor dashboards van auto's en vliegtuigpropellers.

De walnoot kan aangetast worden door de walnootboorvlieg. Deze vlieg komt van oorsprong uit Noord-Amerika, en is sinds de jaren negentig in Europa. Omdat chemische bestrijding (gelukkig) niet meer is toegestaan wordt geadviseerd kippen in de buurt van de bomen te laten scharrelen: de larven van de vlieg vallen uit de boom om in de grond te verpoppen en vormen daarmee een lekker hapje voor de kippen.

In Bloeyendael staat een walnoot die je vanuit het paviljoen kunt bewon-

deren. Het is een leuke belevenis om, in een herfstzonnetje zittend, de eekhoorns te zien die een show geven door de noten te komen oogsten. Wegspringend met een dubbele noot in de bek, op zoek naar een geschikte plek om deze voedselvoorraad voor de winter te verstoppert.

Ineke Blijleven

Liefde uit je linkerschoen

Misschien is de walnotenboom niet bij iedereen bekend, de noten zelf zullen dat zeker wel zijn. In noordelijke landen was de walnoot van oudsher een symbool van vruchtbaarheid en liefde, omdat de noten een kiem van nieuw leven in zich dragen. Bij bruiloften was het daarom gebruikelijk dat de bruid walnoten tussen de gasten strooide; dit symboliseerde de wens op een vruchtbaar huwelijk.

Na de kerstening kwam de walnotenboom in een kwaad daglicht te staan, omdat er vrijwel niets groeit onder de boom. 'Sijn schaduwe is quaet' heette het en waarschijnlijk kwam dit de kerk wel goed uit, want die wilde graag van de heidense bomenverering af. Dat lukte aardig en uiteindelijk geloofde men dat de duivel in een bos van notenbomen leefde, waar heksen hem bezochten.

Toch liet het volksgeloof zich niet he-

lemaal uitroeien en daarom werden veel heidense gebruiken gekerstend. Zo werd het in de dertiende eeuw gebruikelijk om in plaats van met noten te strooien, een mand met gewijde noten naast het bed van jonggehuwden te zetten. Maar ook tegenwoordig is de oude notensymboliek nog niet helemaal verdwenen, want bij ons deelt de bruid bruidssuikers uit. Ook dit zijn noten, maar nu bedekt met een laagje suiker. En ook dit symboliseert de wens op een vruchtbaar huwelijk.

Dan was het als vrouw natuurlijk wel belangrijk dat je man van je bleef houden. Daar kon je gelukkig zelf iets aan doen en je deed er verstandig aan om op de dag van Sint Jan (24 juni) – en dan liefst om middernacht – een blad van de walnoot te plukken en dit in je linkerschoen te dragen. Zo was je opnieuw voor een jaar verzekerd van de liefde en trouw van je man.

Daarnaast beschermde de walnoot ook tegen vervloeking en tovenarij. Als je een walnoot onder de stoel van een heks gooide, zou deze onmogelijk nog kunnen opstaan. Dus als je altijd al je twijfels hebt gehad bij de beste vriendin van je vrouw...

En mocht je niemand in je omgeving verdenken van hekserij en loop je voorzichtigheidshalve al met een walnotenblad in je linkerschoen, dan kun je de noten natuurlijk altijd nog opeten!

Christien Hidding

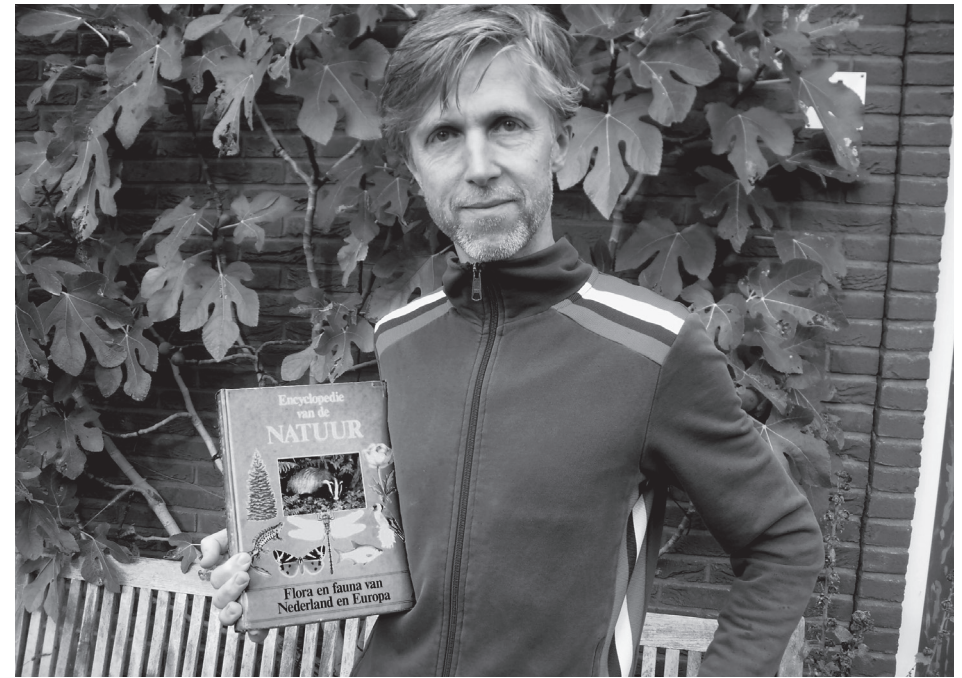
Een nieuwsgierige autodidact

Zijn tuin lijkt wel een klein Bloeyendael. Er staan een Gelderse roos, een pruimenboom, een haagbeuk, een meidoorn, twee veldesdoorns, een leipeer, een lei-appel en kruis- en aalbesen. De voorgevel wordt gesierd door een vijgenboom. Tussen het groen zit een konijn, in de regen. We zijn niet in een Natura 2000 gebied, maar in een vriendelijke nieuwbouwwijk in Ondiep. Hier woont onze nieuwe beheerder Daniel van Heusden, met zijn vrouw Hester (journalist bij de *NRC*) en hun kinderen Veerle (13) en Erik (11). Het gezin probeert zo duurzaam mogelijk te leven. Geen vliegvakanties, elektrische deelauto, veganistisch.

Daniel is van huis uit een rivierenlander. Geboren in 1974 en getogen in de Bommelerwaard, Zuid-lichem, om precies te zijn. Als je hem vraagt naar zijn herinneringen aan zijn dorp, noemt hij zonder aarzelen: “De uiterwaarden”. Samen met zijn vriendjes struinde hij heel wat af, daar langs de Waal. Hier werd het fundament gelegd voor zijn liefde voor de natuur. “Ik ben erg nieuwsgierig”. Hij ging op onderzoek in sloot en plas en leerde zodoende de geheimen van flora en fauna kennen. Opa en oma ondersteunden zijn “kennishonger”. Hij kreeg van hen een prachtige “Encyclopedie van de Natuur”. Het veel gelezen naslag-

werk neemt nog steeds een prominente plaats in de boekenkast in.

Daniel deed havo en vwo in Zaltbommel. Ook Hester komt daar vandaan. Om verder te studeren moest er een keuze gemaakt worden, want naast zijn interesse in de natuur hield hij erg van tekenen. Als kind wilde hij boswachter worden, maar hij ging uiteindelijk naar de kunstacademie en verhuisde naar Utrecht. Daniel studeerde af als grafisch ontwerper. Hij was op tal van terreinen als ontwerper actief. Geleidelijk aan legde hij zich steeds meer toe op het ontwerpen voor websites en app's. Maar Daniel zocht verbreding. Hij maakte het ontwerp voor de openbare ruimte voor zijn huis. Met de zegen van de gemeente en in samenwerking met de buurt ging hij aan de slag toen hun huizen klaar waren in 2010. Het werd een plantsoen dat door de buurt wordt onderhouden, vijf keer per jaar is het collectief tuinieren geblazen. En dat functioneert goed. Het is een ontmoetingsplaats voor jong en oud geworden. Ook het schoolplein van de Rietendak-school, de basisschool van de kinderen, profiteerde van de creativiteit van Daniel. Hij ontwierp een “gezond schoolplein” het geeft de kinderen de ruimte om te bewegen en te spelen in een uitdagende, groene omgeving. Tijdens én na schooltijd. En dan zijn eigen en andermans tuin niet te vergeten.

Momenteel is Daniel thuis, Veerle is langdurig ziek en hij zorgt voor haar. Zijn aandacht gaat daar in de eerste plaats naar uit. Hij zou zijn ontwerpactiviteiten willen uitbreiden, maar het investeren daarin, is door de ziekte van zijn dochter in een ander perspectief komen te staan. De vacature voor beheerder van Bloeyendael, kwam dan ook als een geschenk. Hij kan dat werk goed combineren met de zorg voor zijn dochter en straks weer met zijn oorspronkelijke activiteiten. Hij kan zijn kennis van ontwerpen en natuur mooi in de praktijk brengen. De nog ontbrekende bagage spijkt hij zo snel mogelijk bij. Zo verdiept hij zich momenteel in het baggeren. En hij hangt aan de lippen van Hans Schriever (mede beheerder) en Theo de Ronde, zijn voorganger.

Over de ideeën van de nieuwe beheerder kunt u lezen in “Bloeyendael 2.0”, elders in dit nummer.

Daniel is een beweger en het is hem aan te zien. Lang en slank. Hij is regelmatig te vinden aan de klimwand en hij “bouldert” (een apart onderdeel van de klimsport) graag. Ook is hij een gedreven hardloper. Zijn hoofd leeg maken en zijn gedachten ordenen. Geen wedstrijden. Tijdens zijn loopjes langs De Vecht, in het Noorderpark of door Leidse Rijn geeft hij zijn ogen goed te kost en ziet dan bijvoorbeeld hoe goed en doordacht de openbare ruimtes in nieuw Utrecht zijn opgezet. Altijd nieuwsgierig, altijd bezig om zijn kennis uit te breiden.

Jan Heijmans

Bloeyendael 2050

Stichting Bloeyendael werkt al tientallen jaren met succes aan het onderhoud van het park. Aan de verschraling van de fosfaat- en stikstofrijke bodem, en aan de aanleg van nieuwe biotopen, zoals onlangs de paddenpoel. Door continuïteit in beheer heeft het park zich steeds meer ontwikkeld tot het ecologisch rijke natuurpark dat het nu is, met veel zeldzame planten en dieren.

Grote veranderingen

Onderhoud en continuïteit zullen altijd de belangrijkste ingrediënten van het beheer blijven. Tegelijkertijd zien we tussen nu en 2050 grote veranderingen op Bloeyendael afkomen, veranderingen die een risico kunnen zijn voor de rijkdom en schoonheid van het park. Zo worden bomen vaker kwetsbaar voor ziektes en parasieten. De afgelopen jaren verloren we veel van onze iepen aan de iepenziekte. De komende jaren zal waarschijnlijk tussen de 80 en 90% van de essen bezwijken aan de essentaksterfte. En de klimaatontwrichting gaat snel door. Er wordt verwacht dat het over 27 jaar ongeveer één graad warmer zal zijn dan nu het geval is, met nog meer heftig weer in de vorm van hittegolven, droogtes en extreme regen. Positief is dat de gemeente en de provincie visies en plannen hebben ontwikkeld om de natuur en biodiversiteit juist

te versterken en weerbaarder te maken. Daarin wordt de inrichting van de stad en het omliggende landschap veel groener. Ook worden de groene zones meer met elkaar verbonden worden, denk aan Bloeyendael, Voorveldse Polder, de Zilveren Schaats, en St. Barbara. Verder verwachten we dat er meer mensen het park zullen bezoeken, voor stilte, ontspanning, verkoeling, en ontmoeting. Het park maakt onderdeel uit van de Nieuwe Hollandse Waterlinie, en zal, sinds dat Werelderfgoed is geworden, door steeds meer mensen worden bezocht. Ook zijn er ideeën voor flink veel nieuwbouw en herinrichting in kantorenpark Rijnsweerd: daar wil men een moderne werk- en woonwijk van maken. Onze toekomstige burens zullen het park natuurlijk graag willen bezoeken.

Veel goede ideeën

Daarop zijn we ons nu aan het voorbereiden, om de schoonheid en de rijke natuur van het park te behouden en te versterken. We gaan niet alleen risico's verkleinen en wegnemen, maar ook kansen benutten. In 2022 hebben we de eerste stappen gezet. Met hulp van adviseur Paul van Kan bedachten we een aanpak om het park goed te inventariseren. Vervolgens zijn we begonnen om dat op zaterdagochtenden samen met vrijwilligers parkdeel voor parkdeel ook te gaan doen. We beschrijven en bediscussiëren de aanwezige planten en dieren, de positieve & negatieve

ontwikkelingen, de knelpunten & kansen, en het streefbeeld. Er komen veel verschillende inzichten bij elkaar. Vaak komen die met elkaar overeen, en soms niet, waardoor een interessante discussie ontstaat. Op die manier kunnen we met alle voors en tegens goed overwogen keuzes maken.

Nu al kunnen we voor ons zien hoe we meer weerbare bomen hebben, meer variatie in bijzondere soorten, glooiende en gevarieerde bosranden. Hoe de historische liniewal en damsluis meer zichtbaar zijn, en het verkeer geraas van de Waterlinieweg juist minder... De helft van het park is zo inmiddels al onder handen genomen, en de hele inventarisatie zal ergens eind voorjaar 2023 worden afgerond.

Een nieuw beheerplan

De resultaten van de inventarisaties gebruiken we om een voorlopige visie en

een uitvoerbaar plan te maken. Stichting Bloeyendael staat niet op zichzelf, maar werkt intensief samen met de gemeente, en ook met andere overheden en organisaties. We bespreken de visie en het plan met die betrokken partijen, om er zeker van te zijn dat ze ook aansluiten op hun ambities, visies, en plannen. Daarna worden de definitieve *Visie Bloeyendael 2050*, en de daarop afgestemde projectbeschrijvingen en het beheerplan afgerond. En in 2050 zien de bezoekers hun vertrouwde Natuurpark Bloeyendael. Mooier en sterker dan ooit.

Wil je ook meedoen met de komende inventarisaties? Stuur een bericht naar beheer@bloeyendael.nl. Wij laten je dan vrijblijvend weten wanneer de eerstvolgende inventarisatie is.

*Daniël van Heusden - Coördinator
beheer*

Gesprekken met de Buren: **Park Voorveldse Polder**

Een nieuwe serie voor het bulletin: **Gesprekken met de Buren**. De eerste aflevering gaat over het Park Voorveldse Polder. Wij ontvingen een uitnodiging voor het 20-jarig bestaan van de Stichting Voorveldse Polder, een goede reden voor een nadere kennismaking.

We spreken met Marry Reinink en Ton Vroman, bestuursleden van de Stichting Voorveldse Polder. Ze benadrukken al snel dat ze vooral actief zijn met allerlei praktische zaken. De oprichting van de stichting kent parallellen met Bloeyendael. Destijds waren er plannen om Hotel Mitland met hoogbouw uit te breiden. Actieve bewoners rondom de polder kwamen daartegen in verzet en er is in goed overleg een passende oplossing gevonden.

Sindsdien is een groep van bewoners uit de omliggende wijken in de weer met de invulling van het park. Groot verschil met Bloeyendael is dat het ook een recreatiepark is, terwijl Bloeyendael zich als natuurpark presenteert. Niettemin speelt natuurbeheer een grote rol. Er is een stukje park afgescheiden voor ecologisch beheer, er is een kleine boomgaard die in het voorjaar prachtig bloeit, een stuk oorspronkelijk polderlandschap met oude wilgen, twee bijenhôtels en een slan-

genbroedhoop. Die laatste heeft helaas nog geen broedsel opgeleverd, maar ze blijven het proberen. Er zijn excursies over de prachtige bomen, vogels, vleermuizen, paddenstoelen, enz.

Met de gemeente is goed overleg over het groenbeheer en -onderhoud. Een klein deel van het onderhoud wordt verzorgd door vrijwilligers. Zij kijken wel eens jaloers naar Bloeyendael voor wat betreft het natuurbeheer. We spreken af daar af en toe eens over af te stemmen.

Trots zijn ze tenslotte op De Stoel in het midden van het park. Dit is een groot kunstwerk van wit metaal, ontworpen door de Poolse kunstenaar Thomas Vetulani. De stoel staat te pronken als kunstwerk, maar wordt ook veelvuldig gebruikt door kinderen om op te klimmen. En dat mag ook allemaal.

Paul van Niekerk

Team Meerkerk, vlnr: Romy, Isa, boer Dirk en Dumica

Na(t)zomerhooien

Door de droogte was het gras en ander gewas in het park in september aan de korte kant. En nog erg groen, net als bij de burens. Hoewel de activiteitenkalender doorgaans onverbiddelijk is, werden de nazomerhooi-data deze keer daarom toch een weekje opgeschoven. Het werd 24 september en 1 oktober. De aanloop naar dit evenement verliep wat het weer betreft zoals boer Dirk Meerkerk het graag ziet. Droog en warm. Toen het op inzamelen van de maai-opbrengst aankwam was de regen echter net aan zijn comeback begonnen. Daarbij kwam dat onze aanne-

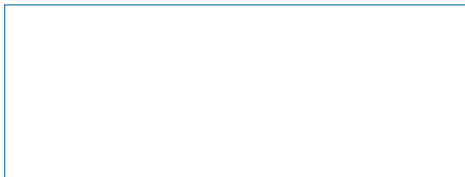
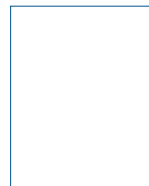
mer Agterberg de slootkanten had ontgroend. Er moest daarom ook veel riet en lisdodden worden afgevoerd. En er waren minder vrijwilligers beschikbaar dan anders. Vanwege het zware, doorweekte, terrein kon het Team Meerkerk de wagen steeds maar voor de helft beladen. Een tweede wagen zat er niet in, te weinig ondersteunende menskracht. Alles bij elkaar was het resultaat dat de hooiers aan twee zaterdagen niet genoeg hadden. Op de donderdagen erna en op de klussendag is de klus uiteindelijk geklaard. In totaal werden er zo'n 65 groene karrevrachten afgevoerd.

Jan Heijmans

Natuurpark

Bloeyendael

Stichting Bloeyendael

Archimedeslaan 1

3584 BA Utrecht

www.bloeyendael.nl

NL74 INGB 0003 4466 50

Tel. 06 4500 5700